ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩЕ

І.А.Патрушева

Україна, місто Запоріжжя, Запорізький колегіум «Елінт»

Мета школи – привчити до життя, розуміти його, знайти в ньому своє місце.

С. Русова

Сучасні діти народжуються в епоху технічного прогресу, в них природою закладено потреба в електронних пристроях обробки інформації, їх магнетично тягне у віртуальний світ. Вони швидко й легко опановують комп'ютерну техніку, вільно користуються мультимедійним обладнанням, інтуїтивно використовують програмні засоби. Традиційне навчання їх не цікавить і не приносить бажаного результату.

Проблема перебудови навчально-виховного процесу під запити та потреби школяра XXI століття не нова для українських шкіл. Багато років навчальні заклади працюють над створенням і виконанням програми інформатизації освіти, вивчають й впроваджують ІКТ. Результати такої роботи помітні в кожній школі: технічно обладнуються навчальні кабінети, купуються програмні продукти, накопичується та впроваджується передовий досвід вчителів-новаторів тощо.

Але, на сьогоднішній день, перед керівниками навчальних закладів залишаються ряд актуальних проблем:

- ІКТ впроваджує лише незначна група провідних педагогів, інша частина педагогічного колективу лише імітують інноваційну діяльність або взагалі байдужа до змін і переконана, що відпрацьована традиційна система освіти найкраща.
- У кожного другого вчителя віком за 45 р. слабкі, або зовсім відсутні практичні навички роботи з ПК і мультимедійним обладнанням. Проходження курсів, або тренінгів з ІКТ не вирішують проблему, бо отримані знання та навички не відпрацьовуються на практиці й з часом забуваються.
- Кожний третій педагог відчуває ряд психологічних бар'єрів використання комп'ютерної техніки на уроках:страх ситуації провалу, боязнь того, що він буде гіршим за учня тощо.

- Відсутність інтерактивної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу: більшість вчителів онлайн-пасивні; а учні, замість саморозвитку та навчання, проживають у віртуальному світі долю улюблених героїв комп'ютерних ігор або спілкуються у соціальних мережах; батьки, вирішуючи питання сьогодення в складний економічний та політичний час, не помічають проблем своїх дітей.
- Відсутність фінансової підтримки ускладнює становище й перебудова та вдосконалення навчально-виховного процесу здійснюється повільно лише на ентузіазмі небайдужих вчителів.

Оптимальне вирішення зазначених проблем полягає у створенні інформаційного освітнього середовища, яке згуртує педагогічний колектив, де учні зможуть використовувати, розвивати та удосконалювати свої ІКТ навички задля навчання, охоплюючи різні предмети.

Проаналізувавши ряд основних досліджень і публікацій, можна зробити висновок, що ця проблема є актуальною, хоча її дослідження тривають довгий час. Починаючи з 90-х років XX-го століття інформаційні освітні середовища вивчають науковці багатьох країн світу: Говард Рейнгольд, Ет"єн Венгер, Карен Свон, Пітер Ші (США); Моісеєва М.В., Патаракін Є.Д., Полат Є.С., Хуторський А.В., Чураєва Н.С. (Росія); Биков В.Ю., Жалдак М.І., Задорожна Н.Т., Кухаренко В.М., Шишкіна М.П. (Україна) та інші [1-2]. Різні аспекти проблеми зазначеного середовища представлені у психолого-педагогічних дослідженнях, як класичних (Я.А.Коменский, Д.Ж.Локк, Ж.Ж.Руссо, І.Г.Песталоцці та ін.), так і сучасних (С.Дерябо, В.Лебедєва, В.Орлова, В.Панова, М.Князєва, Ю.Мануйлов, В.Ясвін та ін.) [3].

Шишкіна М.П. зазначає, що віртуальне навчальне середовище – поширений термін, і в це поняття або деякі синонімічні до нього може вкладатися різний зміст, розуміючи його «як програмне забезпечення або платформу, яка застосовується для надання освітніх послуг» [4]. Його можна розглядати як:«набір інтегрованих засобів навчання, які дозволяють управляти онлайн навчанням, забезпечуючи відповідний механізм керування, спостерігати за навчальним процесом учнів, оцінювати успішність навчання та надавати доступ до ресурсів» [1] або як його описує професор Університету Хельсінкі Телла Сеппо: «віртуальне середовище, в якому інформаційно-комунікаційні ресурси узгоджуються з процесами комунікації та діяльності, утворюючи деяку цілісність, інтегруються в єдину систему, за допомогою якої підтримується та спрямовується осмислене навчання [5].

Віртуальне інформаційне освітнє середовище є творчим середовищем, навчання в якому можливе за наявності високої внутрішньої мотивації учнів, їх емоційному підйомі та позитивному, оптимістичному настрої. Необхідною умовою навчання в цьому середовищі є реалізація особистісно-орієнтованої освітньої парадигми із відсутньою необхідністю абсолютизації методик викладання. Ступінь довіри вчителів до ініціатив учнів в такій системі вища, ніж в традиційній системі освіти. При цьому активність школярів залишається високою, оскільки технології продуктивної творчої діяльності на базі ІКТ надають ґрунтовні можливості для самореалізації учня, будучи важливим складником забезпечення ефективного навчального процесу.

Упровадження ІКТ з використанням мультимедійних технологій та віддаленого доступу до інформаційно-освітніх ресурсів сприяють ґрунтовному забезпеченню безперервності віртуального навчання, а можливість вибору плану та методики навчання сприяють розкриттю та виявленню індивідуальних творчих здібностей школярів. Реалізація інтенсивних форм і методів навчання, особливо при організації самостійної навчальної діяльності у віртуальному освітньому середовищі, є суттєвим фактором підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, підвищення рівня емоційного сприйняття нового матеріалу. При такій організації реалізується сукупність умов, що сприяють процесу активної взаємодії між вчителями та учнями завдяки орієнтації на виконання різних видів самостійної роботи, в тому числі інформаційно-навчальної, експериментально-дослідницької, науково-практичної діяльності на основі інформаційних освітніх технологій [6].

Вивчаючи досвід вітчизняних та світових науковців, можна багато говорити про можливості та переваги віртуального інформаційного освітнього середовища будь-якого навчального закладу не залежно від рівня акредитації, тлумачити значення цього терміну й розглядати різні точки зору щодо складових компонентів тощо. Теоретичне обґрунтування проблеми дозволяє лише зрозуміти та заглибитись в її суть, нажаль, у вивчених джерелах не вдалося знайти практичних рекомендацій щодо створення та вдосконалення такого середовища.

У поданій статті пропонуємо практичний аспект щодо створення власного інформаційного освітнього середовища навчального закладу з досвіду роботи адміністрації Запорізького колегіуму «Елінт».

На сучасному етапі рушійною силою здійснення інноваційної діяльності колегіуму є створення та вдосконалення власного єдиного інформаційного простору (ЄІОП), який сприяє успішному впровадженню фундаментальних нововведень в

систему освіту та дозволяє перевести управлінську, фінансову, навчально-виховну діяльність школи на комп'ютерні програми для стандартизації всієї інформації.

Суттєвим наповненням ЄІОП виступає якісне інформаційне освітнє середовище (ІОС), формування якого здійснюється в умовах школи життєтворчості на основі впровадження інноваційних педагогічних технологій в навчально-виховний процес.

Інформаційне освітнє середовище розглядаємо як єдність дій навчального закладу, сім'ї, позашкільних установ, тому учасниками даного процесу мають виступати адміністрація, учителі, учні, батьки, які взаємодіють один з одним у вирію інформаційних потоків. Інформаційними потоками є структура навчального закладу, навчальний план, штатний розклад, тарифікація тощо.

Означене середовище складається з трьох компонентів: ***фізичного*** (інформатизація, комп'ютеризація), ***психологічного*** та ***інтелектуального*** (прагнення педагогічного колективу до навчання, самовдосконалення; бажання застосовувати ІКТ у навчальній діяльності). Взаємодія цих трьох компонентів становить основу організаційно-технологічної інфраструктури віртуального освітнього середовища колегіуму «Елінт».

Організаційно-технологічна інфраструктура інформаційного освітнього середовища навчального закладу складається з чотирьох компонентів: нормативно-правової бази, матеріально-технічної бази, організаційних структур та інформаційних ресурсів.

Нормативно-правова база інформаційного середовища колегіуму «Елінт» спирається на законодавчі та нормативні документи, які регламентують здійснення інноваційної діяльності. В колегіумі складено й поетапно впроваджується програма інформатизації та комп'ютеризації колегіуму «Елінт».

Важливу роль у формуванні якісного ІОС відіграє друга складова організаційно-технологічної інфраструктуру - ***матеріально-технічна база***, яка поповнюється власними силами та поступово покращується.

Інноваційним змістом розвитку колегіуму виступають ***організаційні структури***, як складова ІОС. Заступники директора з НВР на чолі з науково-методичною радою колегіуму тісно співпрацюють з предметними методичними об'єднаннями, школою молодого вчителя та **Університетом «Учитель XXI ст»**. Цим структурам підпорядковується рада колегіантів, яка, в свою чергу, керує роботою центрів учнівського самоврядування (рис.1).

Рис. 1. Організаційні структури інформаційного простору колегіуму

Як показує практика, здійснення інноваційної освітньої діяльності на рівні навчального закладу вимагає від педагогів постійної самоосвітньої діяльності, оволодіння новими компетентностями, найвищого ступеня педагогічної творчості, відтворення та примноження культурних цінностей. З метою мотивації вчителів колегіуму створено **динамічну структуру Університет «Вчитель XXI століття» - складової Програми «Творчість».**

Цілісна модель культурологічної освіти, корпоративної культури педагогів в закладі реалізується через вирішення наступних задач:

- підвищення загальнокультурного рівня сучасного вчителя;
- інноваційної діяльності вчителя;
- упередження перевантаження вчителів в умовах інновацій в освіті;
- врахування запитів учителів;
- дослідження криз професійного розвитку вчителя та шляхів їх подолання;
- можливість планування на перспективу.

Практична значущість цієї педагогічної знахідки важлива для створення насиченого соціокультурного середовища, де кожен вчитель відчуває себе особистістю, творцем; де заохочують прагнення до духовного і загальнокультурного вдосконалення.

Основним технологічним механізмом функціонування середовища **Університету «Вчитель XXI століття»** є система динамічних груп – Факультетів, що формуються у відповідності до фахового рівня та запитів вчителів:

- **Факультет «Педагогічне спілкування».**
- **Факультет «Школа українознавця».**
- **Факультет «Історія української державності».**
- **Факультет «Історія міжнародних зв'язків».**
- **Факультет «Мистецтвознавство».**
- **Факультет «Екологія».**
- **Факультет «Інформаційні технології»**
- **Факультет «Інновації в освіті»**

Робота факультетів визначається перспективним планом роботи колегіуму та потребами вчителів. Так, масштабна комп'ютеризація освіти вимагає від учителя високого рівня знань в галузі інформаційних технологій. Саме робота Факультету «Інформаційних технологій» допомогла вчителям колегіуму впоратись з цією проблемою: на сьогоднішній день всі члени колективу володіють засобами комп'ютерних комунікацій.

Взаємодія організаційних структур та **інформаційних ресурсів** інформаційного освітнього середовища колегіуму базується на основі **моделі використання ІКТ в колегіуму.**

Запропонована система організації та вдосконалення інформаційного освітнього середовища виправдала себе на практиці, що підтверджує висока результативність діяльності колективу колегіуму «Елінт»:

Педагогічний колектив вдосконалює навички оволодіння інформаційними технологіями. Кількісні показники проходження курсів з ІКТ зростають на 8-13% з кожним навчальним роком. Всі представники адміністрації мають сертифікати про проходження курсів з ІКТ.

За 2012-2014 н.р. з ініціативи факультету «**Інформаційні технології**» Запорізький колегіум «Елінт» пройшов сертифікацію **«100% володіння ІКТ на базовому рівні».**

Розроблена система предметних, класних блогів та сайтів, електронних портфоліо, творчих лабораторій вчителів й методичних об'єднань, демонструє постійне зростання рівня інформаційної компетентності вчителів, забезпечує динамічний зв'язок учасників навчально-виховного процесу та якісне викладання навчальних предметів.

Література:

1. Малицька І. Д. Віртуальні спільноти як інноваційні освітні середовища в системах освіти зарубіжних країн. - [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/485
2. Сальник І.В. Проблеми створення та використання сучасного інформаційного середовища в навчально-виховному процесі// Наукові записки -Випуск 82.- Серія: Педагогічні науки. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім.. В.Винниченка.-2009- Ч.1. 328 с. С. 91-96
3. Смульсон М.Л. Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ. - [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/2012_8/st10.pdf
4. Шишкіна М.П. Тенденції розвитку та використання інформаційних технологій у контексті формування освітнього середовища / М.П. Шишкіна // Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: зб. наук. праць за ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука: Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атака, 2004. – С. 81-88.
5. Tella S., Seppo. Virtual School in a networking Learning Environment // Ole Publications 1. – University of Helsinki, 1995
6. Гриб'юк О.О. Віртуальне освітнє середовище як інноваційний ресурс для навчання і дослідницької діяльності студентів. - [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1115/